

död och ett samhälle besatt av kortsiktig materialism. Mänskligheten förvandlas från individer till en rotlös massa på ständig jakt efter nya sensationer, oförmögen till väntan eller självdisciplin. På de amerikanska collegen yttrade sig detta genom ett ensidigt betonande av "nyttiga", praktiskt direkt användbara ämnen. Uppgiften att bibringa studenterna ett kulturarv, att göra dem till tänkande och etiskt medvetna individer, hamnade mer och mer i skymundan.

Literature and the American College är ett försök att presentera ett alternativ till denna utveckling. Babbitt lyfter här speciellt fram litteraturen och visar hur den kan utgöra en i det närmaste outsinlig källa till inspiration. Den som studerar klassikerna och tar dem till sig lämnar college som en rikare personlighet och kommer

att stå bättre rustad inför mötet med det materiella framåtskridandets baksida. (Det torde vara överflödigt att påpeka att Babbitt på intet sätt var blind inför dess framsida.)

En och annan passage i den här volymen är väl inte helt oanfäktad av tidens tand, men den är likväl i högsta grad relevant idag — inte minst i Sverige! Alltför många betraktar litteratur som en harmlös hobby för medelklassens hemmafruar, alltför många antar att nationens hälsa kan mätas genom att man räknar ut antalet telefoner per tusen medborgare och alltför många tror att höjden av moralisk resning är att vägra äta sydafrikansk marmelad. Så är emellertid inte fallet. Varför? Det förklaras med all önskvärd tydlighet i *Literature and the American College!*

CARL JOHAN LJUNGBERG:

En diskret machiavellist

Maktövertagandet utövar en evig lockelse. Vad som växlar är formerna. Som så mycket annat påverkas vi svenskar här av USA, där de nya administrationerna förmodas dra in i en trög byråkrati med entusiasm, intelligens och friska idéer.

Hans Bergström: **Rivstart**. Tiden 1987

Att verkligheten är en annan påminner Hans Bergström om i sin bok *Rivstart*, som spinner kring temat valspurt—maktväxling under 70- och 80-talen. Inledningsvignett är en festlig skildring av det

tafatta statsrådet, som står på huvudet när journalister och glesbygdsdelegationer börjar belägra hans tjänsterum.

Till för kort tid sedan drog statsvetare mest upp diagram och ritade modeller. Bergström, själv elddöpt i det borgerliga regeringskansliet 1976—80, vet hur det går till i levande livet. Med insatthet i teorbildningen förenar han även ett slags lågmäld machiavellism, om man så vill, formad i politikens vardag. Boken torde komma att läsas av mången regeringsbildare *in spe*.

Typiskt är, att Bergström inleder sin studie med en typologi över varför demo-

kratin *inte* fungerar. Vilken majoritet skall styra? Det kan glappa regering-förvaltning eller förvaltning-verklighet, konstaterar han. Styrningskedjan kan även drivas baklänges, (tjänstemännen styr då politiker och väljare). Eller *andra* aktörer kan styra (intresseorganisationer t ex).

Rivstart visar, hur svårt det är att konstruktivt förbereda en regeringsroll. De verkliga kraven kan sällan förutses eller effektivt förberedas. De borgerliga 1976 hade därtill varit utanför kanslihuset i decennier. (Carl Tham rådde med rätta sina partikamrater att läsa på i *Hur Sverige styres!*). De kontakter Bergström dokumenterar mellan oppositionspartierna inför 1976 års val verkar i efterhand nästan överkligt få och trevande.

Mest oroande framstår likväl bristen på idéalternativ 1976. Förutom att många felaktigt trodde på en kommande högkonjunktur, hyllades Keynes i gammal god stil (även bland moderater). Varningar för budgetöverskott och maningar till expansiv finanspolitik var legio: "Underskotten i bytesbalans och budget — de två problem som skulle komma att dominera svensk politisk debatt och regeringsverklighet i tio år framåt — spelade en ytterst liten roll inför 1976 års val, i synnerhet från de borgerliga partiernas sida." De borgerliga tävlade i ett värnande om välfärdsstat och sysselsättning enligt gängse metod. Endast moderaternas Gösta Bohman sökte pröva nya frihetsteman och varnade även för industriutvecklingen.

Lärorikt är att se, hur mycket ambitiösare de borgerliga sökte förbereda ett samregerande och gemensamma stånd-

punkter inför 1985 års val. Bergström menar att moderaternas starka ställning då var en tillgång (tidvis 30 % i mätningarna). Samregerandet hade skapat konflikter men också känslan av att kunna sköta landet. "En borgerlig regering som tillträtt efter 1985 års val hade av allt att döma tagit ett förhållandevis starkt grepp om sin egen dagordning och ganska snabbt genomfört ett antal beslut i frågor där det förelåg ideologiska skillnader gentemot socialdemokraterna. Och den hade haft en realistisk analys av ekonomin."

Det senare, den ekonomiska analysen, berodde inte minst på ett initiativ utan motsvarighet i de föregående valen. MAS, Marknadsekonomiskt alternativ för Sverige, var en stiftelse som på initiativ av bl a SAF:s Sture Eskilsson och fp:s Bengt Westerberg bildats 1982. I MAS fick en krets yngre borgerliga ekonomer och utredare tillfälle att gå igenom frågor av ekonomisk principnatur och förbereda program och åtgärder. Utöver de skrifter som utgavs hade MAS stor, och sannolikt ännu underskattad, betydelse för att sammanföra de borgerliga ledarna liksom partiernas bästa analytiker.

"Maktskifte innebär skifte i mycket mer än makt", sammanfattar Hans Bergström sin studie. Det gäller bl a tidsanvändning, men också mediehantering. Urvalet av sakfrågor måste i regeringsställning ske på ett nytt och hårdare sätt. Inre partienighet premieras mer etc. Boken avslutas med direkta råd till en maktövertagande opposition, varvid värdet av utredningsresurser betecknande nog sätts högt på listan.